

Motion till riksdagen 2010/11:N328

av **Jan Lindholm (MP)**

Uranprospektering

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätten för en kommun att utan nationell hänsyn besluta om förbud mot prospektering för uranbrytning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU:s rätt till svenska naturtillgångar avvecklas.

Bakgrund

Brundtlandkommissionen definierade 1987 "hållbar utveckling" som "att utvecklingen tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov". Kommissionens rapport var underlag till FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio 1992. I Rio uttalades bl.a. att en strävan efter en hållbar utveckling bör genomsyra relevanta statliga politikområden. Den svenska regeringen har drivit detta på EU-nivå både genom den s.k. Cardiffprocessen och vid toppmötet i Göteborg.

De senaste åren har resursknappheten blivit påtaglig. Matpriserna har globalt gått upp liksom priset på de flesta ändliga råvaror. Den globala ekonomiska krisen vi upplevde hösten 2008 innebar inte någon förändring av denna utveckling utan var egentligen bara en kort paus i en annars mycket tydlig trend.

Den senaste krisen, och inte minst dess tveksamma återhämtning, ställer många viktiga och svåra frågor på sin spets. Hur kan en hållbar utveckling se ut? Är krisen ett tecken på mer än oansvarig och girig kapitalförvaltning? Räcker intelligenta lösningar för att möta exempelvis råvarubristen? Och i vilken utsträckning innebär dagens höga efterfrågetryck inskränkningar för framtidens generationer?

Fel! Okänt namn på

Egentligen är det inte så att mineralerna ”tar slut”, utan det är de mest lättutvunna fyndigheterna som sinar. I takt med att allt mer svårbrutna fyndigheter med allt lägre mineralhalter måste tas i bruk så stiger priset liksom energinsatsen som krävs för att ta fram mineralen. De snabbt växande materialflöden som därmed krävs leder sekundärt även till att miljöbelastningen ökar såväl i brytning som i transporter, bearbetning och avfallshantering.

Ett grundläggande problem vid mineralbrytning är de enorma mängderna material som frigörs som biprodukt till det material man väljer att vidareförädla och som riskerar att komma i kontakt med omgivningen, särskilt genom försurande och metallhaltigt processvatten och lakvatten från deponier. Det liv som finns på jorden har anpassat sig till de koncentrationer av ämnen som finns i biosfären. Om koncentrationerna av mineraler ändras så förändras även villkoren för livet i biosfären.

Gruvavfall kan ge problem med spridning av försurande ämnen, tungmetaller m.m. Även om stora förbättringar gjorts innebär produktionen av stora mängder gruvavfall ett stort åtagande att under överskådlig framtid säkerställa att avfallet hålls avskilt från omgivningen genom t.ex. underhåll av dammar. Under de senaste åren har ett antal dammbrott inträffat och nu senast i år, 2010, vid aluminiumtillverkning i Ungern med mycket svåra konsekvenser.

Miljöproblemen från sulfidmalmsgruvor är av särskilt intresse för oss i Sverige eftersom en stor del av vår gruvproduktion utgörs av den typen av fyndigheter. Årligen genereras ca 25 miljoner ton gråbergsavfall och 20 miljoner ton anrikningssand från sulfidmalmsgruvor. En följd av detta är bl.a. att Dalälven utgör den enskilt största tungmetallkällan för Östersjön.

Lakvatten från avfallsdeponier bildas under mycket långa tidsperioder. Problemen med att på lång sikt hålla kretsloppen slutna och förhindra läckage ökar med mängden materia som hanteras. Brytningen av mer låghaltiga malmer ökar således de problem som måste hanteras. Resultaten från Mistras forskningsprogram MiMi – Åtgärder mot miljöproblem från gruvavfall visar att problemen är långtifrån lösta. Ett annat grundläggande problem är energianvändningen. Bearbetning och anrikning av malm är en mycket energikrävande verksamhet.

Det hållbara samhället måste visa solidaritet med kommande generationer också genom att avstå från att förstöra den biologiska produktionsförmågan. Det är inte enbart brist på ändliga råvaror vi lämnar efter oss. Kontaminerade odlingsjordar och förorenade vattendrag är inte en bra grund att bygga framtida välfärd på.

Den värsta formen av förorening som kan ske är den förorening som brytning av uran innebär. Enligt svensk lag har kommunerna rätt att säga nej till uranbrytning. Detta är förmodligen ännu inte prövat mot det åtagande Sverige har som medlemsland i EU att i ett krisläge ställa våra naturtillgångar till hela unionens förfogande.

Vid de provborringar som numera sker på allt fler platser runt om i den svenska idyllen bildas processvattenvolymer av inte obetydlig storlek. Kvaliteten på omhändertagandet av de mineralmängder som följer med upp i samband med dessa provborringar är inte alltid den bästa. Riskfritt är det inte för miljön.

Åtgärdsförslag

Att ta beslut om att inte ge tillstånd till brytning i en kommun är ett svårt beslut. Så som lagen ser ut idag innebär det oftast att säga nej till ett antal arbetstillfällen. Om kommunerna i stället fick möjlighet att säga nej redan vid provborrningstillfället skulle beslutet lättare kunna fokusera kring det omedelbara. Oavsett om det blir några framtida eventuella arbetstillfällen eller ej så blir det garanterat miljökonsekvenser av en provborrning. Ganska säkert skulle miljöargumenten ha lättare att vinna gehör med en ordning där de inte ställs mot en redan konstaterad mineralfyndighet och dess ekonomiska potential. Det är lokalsamhället och den lokala miljön som står på spel när mineralfyndigheter exploateras. Det vore därför rimligt att kommunerna redan vid provborrning fick möjlighet att säga nej och stoppa försök att kartlägga vad som finns under kommunens yta. Riksdagen bör därför ge regeringen till känna sin mening vad som ovan anförts i motionen om rätten för en kommun att utan nationell hänsyn besluta om förbud för prospektering för uranbrytning.

Att den svenska lagstiftningen är underställd EU:s lagstiftning är ett stort problem både för legitimitetens skull och när det gäller att med lag kunna tillvarata lokala intressen. Om det är så illa som det påstås, att en svensk kommuns rätt att säga nej till mineralbrytning enligt den svenska lagstiftningen, inte har något värde i den överordnade EU-lagstiftningen så är det mycket allvarligt. Frågan är tydligen inte prövad, så det kanske inte går att få svar på vad som gäller.

Det vore dock mycket olyckligt om en svensk kommun förlorade en tvist i EG-rätten där svenska miljö- och naturvårdsintressen ställts mot försörjningskrav på EU-nivå. Skulle det ske så har vi riktigt stora problem. Sveriges regering bör därför snarast agera inom EU för att säkerställa att en sådan händelse inte ska kunna inträffa. Om det är möjligt att stoppa risken för sådana ingrepp med hjälp av nationell lagstiftning så bör även den vägen prövas. Regeringen bör med andra ord, med alla rimliga medel, verka för att EU:s rätt till svenska naturtillgångar avvecklas.

Stockholm den 25 oktober 2010

Jan Lindholm (MP)